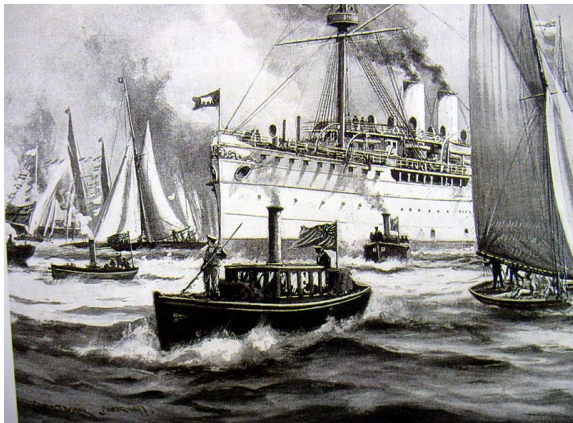

การต่อสู้ของกรรมกรไทย
ประวัติความเป็นมา และภารกิจ บทบาท
ของสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.)

*****

กรรมกรในยุคต้น

ประวัติศาสตร์กรรมกรไทยได้ถือกำเนิดขึ้น นับตั้งแต่สยามประเทศ ได้จำยอมเปิดประเทศยุค รัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยในปี ๒๓๖๕ รัฐบาลอังกฤษส่งทูต จอห์น ครอบเฟิต มาเจรจาทำการค้ากับสยามประเทศเมื่อปี ๒๓๗๕ ต่อมารัฐบาล อเมริกา ได้ส่งทูต เอ็ดมัน โรเบิร์ต มาเจรจาการค้ากับสยามประเทศ แต่การเจรจาเป็นไปด้วยการเอาเปรียบฝ่ายสยามแต่รัฐบาล ไม่ยินยอม และในปี ๒๓๙๘ รัฐบาลอังกฤษได้ส่ง เซอร์จอห์น เบบริง (อังกฤษ : Sir John Bowring) มาเจรจากับรัฐบาลสยามอีก รอบมีการบีบบังคับด้วยการนำเรือรบ ๔ ลำมาปิดปากอ่าวไทยจนในที่สุดสยาม ต้องยอมลงนามใน “สนธิสัญญาเบาว์ริง” เมื่อ ๕ เมษายน ๒๓๙๘ ทำให้สยามต้องอยู่ในสภาพกึ่งเมืองขึ้น กึ่งศักดินา การพิจารณาคดีศาลสยาม ไม่มีอำนาจที่จะพิพากษา คดีคนในบังคับของอังกฤษ และสยามไม่สามารถกำหนดอัตราภาษีเองได้หลังจากลงนามในสัญญา สยาม ต้องสูญเสียเอกราชทาง ศาล และเศรษฐกิจ ทำให้เงินลงทุนจากนานาชาติได้เข้ามาลงทุนในสยามประเทศ

จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์เป็นที่ทราบกันว่าพลเมืองส่วนใหญ่ในขณะนั้นประกอบอาชีพกสิกรรม ดังนั้น อุตสาหกรรมแรกที่มาลงทุนในสยาม คือ โรงสีข้าว ของนายทุนชาวอเมริกา เกิดอุตสาหกรรมสมัยใหม่ในปี ๒๔๐๑ “ชนชั้นกรรมกรจึงถือกำเนิดขึ้น”

กรรมกรยุคก่อน พ.ศ. ๒๔๗๕

จากการผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองในอดีตกาล ก็กลายเป็นการผลิตเพื่อการค้าการส่งออก ต่อมาได้มีกรรมกร ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา เช่น กรรมกรโรงพิมพ์ (๒๔๑๕) กรรมกรเหมืองแร่ (๒๔๒๗) กรรมกรไฟฟ้าและกรรมกร รถมราง (๒๔๓๐) กรรมกรป่าไม้ (๒๔๓๑) กรรมกรรถไฟ (๒๔๓๓) กรรมกรโรงปูนซีเมนต์ (๒๔๕๖) กรรมกรยาสูบ (๒๔๖๒) กรรมกรสวนยาง (๒๔๖๓) กรรมกรไม้ขีดไฟ (๒๔๖๙) กรรมกรโรงกลั่นสุรา (๒๔๗๒) กรรมกรโรงงานทอผ้า (๒๔๗๖) กรรมกร โรงงานน้ำตาล (๒๔๘๐) กรรมกรโรงงานปั่นด้าย (๒๔๙๓) เป็นต้น และกรรมกรส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นกรรมกรชาวจีนถึง ร้อยละ ๗๕

กรรมกรยุคหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕

หมุดอภิวัฒน์ ๒๔๗๕

อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ กรรมกรในอาชีพต่าง ๆ เกิดการตื่นตัว ในเรื่องสิทธิเสรีภาพกันเป็นอย่างมาก มีการสไตรค์นัดหยุดงานเพื่อเรียกร้องสวัสดิการ ค่าจ้าง กันเป็นจำนวนมาก ในอาชีพต่าง ๆ กรรมกรในยุคนี้มีการพัฒนาการ ในการต่อสู้ทางการเมือง ด้วยการจัดตั้งพรรคการเมือง (พ.ศ.๒๔๘๐) แต่พอภายหลัง ที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม เข้ามาเป็นรัฐบาลระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๗ ได้มีการจับกุม เนรเทศ จำคุก ประหารชีวิต ผู้ที่เป็นศัตรูทางการเมืองการเคลื่อนไหวของกรรมกรถือเป็นยุคมืด หรือ ยุคมืด การแสดงออกเรื่องสิทธิเสรีภาพถูกปิดกั้น

การต่อสู้เพื่อกฎหมายแรงงาน

การเคลื่อนไหวต่อสู้ของกรรมกรก่อนปี ๒๔๗๕ แม้มีการคุ้มครองเรื่องสวัสดิการแต่ก็ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับกรรมกร หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ มีการออกกฎหมาย ๒ ฉบับ คือ พ.ร.บ.จัดหางาน และ พ.ร.บ.จัดหางานประจำท้องถิ่น ๒๔๗๕ มีการออกกฎหมาย “สอบสวนสภาวะกรรมกร” เพื่อรวบรวมสภาวะความเป็นอยู่ ของกรรมกรและนำมาวางแผนเพื่อออกกฎหมายแรงงานในปี ๒๔๗๖ มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ชัย ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองกรรมกรอยู่บ้างเกี่ยวกับ การจ้างแรงงานและการจ่ายค่าจ้าง และวิธีการเลิกจ้าง กรรมกรพยายามเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องกฎหมายแรงงานแต่ก็ไม่เป็นผล จนในปี ๒๔๘๒ จึงได้มีประกาศกฎหมายโรงงาน แต่ไม่ได้พูดถึงการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายเกี่ยวกับกรรมกรฉบับแรกของประเทศไทยคือ “ข้อบังคับของกรมตำรวจ ปี ๒๔๔๔” แต่สาระของกฎหมายมีลักษณะควบคุมกรรมกรมากกว่าการคุ้มครอง

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ประเทศไทยเป็น ๑ ใน ๔๕ ประเทศ ที่ได้ร่วมก่อตั้งและ เข้าเป็นสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศในปี ๒๔๖๒ ในการประชุมครั้งแรกที่กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา ไทยถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน รัฐบาลไทยตอบว่า “ไทยเป็นประเทศลัทธิกรรม อุตสาหกรรมยังมีน้อยปัญหากรรมกรยังไม่จริงจังยังไม่มีความจำเป็นที่จะออกกฎหมายสำหรับกรรมกร”

สถานการณ์ประเทศไทยขณะนั้นมีการแย่งชิงอำนาจกันอย่างรุนแรงมีรัฐประหารเกิดขึ้นหลายครั้งภาย หลังจาก จอมพล ป.พิบูลสงคราม พ้นจากอำนาจในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ กรรมกรกลับมาเคลื่อนไหวอีกครั้ง กรรมกรโรงงานยาสูบนำ โดย นาย สิห์ อโนทัย และ นายดำริห์ เรืองสุธรรม ได้ก่อตั้งสมาคมกรรมกร สงเคราะห์ขึ้นเพื่อช่วยเหลือกันเอง การจัดตั้งดังกล่าวเป็นแบบอย่าง ให้แก่กรรมกรกลุ่มอื่นทั้งกรรมกรไทย และกรรมกรชาวจีน และต่อมาแต่ละกลุ่มได้ร่วมมือ กันก่อตั้ง “สหบาลกรรมกรนครกรุงเทพฯ” มีการจัดตั้งลักษณะกึ่งลับ กึ่งเปิดเผย ไม่ได้จดทะเบียน และได้ร่วมกับกลุ่มพลังผู้รักชาติ และเสรีไทยต่อต้านจักรวรรดิญี่ปุ่น และต่อมาได้ยื่นขอจดทะเบียนต่อสภาวัฒนธรรมแห่งชาติใช้ชื่อว่า “สมาคมกรรมกรสังคมนิยมสงเคราะห์ กรุงเทพฯ” มี นายดำริห์ เรืองสุธรรม เป็นประธาน ในเวลาต่อมาได้มีการจดทะเบียนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้ชื่อว่า “สมาคมสหอาชีพกรรมกรแห่งประเทศไทย” มีการเปิดป้ายเมื่อ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๐ ที่บ้านเลขที่ ๒๔ ตรอกเวท ถนนสีลม อำเภอบางรัก จังหวัดพระนคร มีกรรมกรในสาขาอาชีพต่าง ๆ เข้าร่วมเฉลิมฉลองประมาณกว่า ๔๐,๐๐๐ คน และในปีนี้อเองกรรมกร มีการจัดงานวันกรรมกรสากลเป็นครั้งแรกที่วังสราญรมย์

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๙๑ จอมพล ป.พิบูลสงคราม กลับมาครองอำนาจเป็น นายกรัฐมนตรี สมัยที่ ๓ อีกครั้ง แต่ครั้งนี้สัญญาว่าจะปกครองด้วยความเป็นประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามในยุคนี้ รัฐบาลมีการแทรกแซงการรวมตัวของ กรรมกร ดย รัฐบาลได้จัด ตั้ง “สหบาลกรรมกรแห่งประเทศไทย ” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “สมาคมกรรมกรไทย” และ “สมาคมแรงงานเสรีแห่งประเทศไทย” โดยให้เงินสนับสนุน และหาสำนักงานให้เพื่อหวังผลทางการเมือง ทำให้กรรมกรเกิดความแตกแยก สมาคม สหอาชีพะกรรมกรแห่งประเทศไทยเป็นเป้าหมายของการทำลายและล้มสลายลงในที่สุด แต่มีผู้นำ กรรมกรหัวก้าวหน้าจำนวนหนึ่ง แยกออกมาเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลออกกฎหมายแรงงาน เพื่อคุ้มครองคนงานกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่ากลุ่ม “กรรมกร ๑๖ หน่วย” ต่อสู้เพื่อให้รัฐบาลออกกฎหมายเพื่อให้กรรมกรตั้งสหภาพแรงงานได้

การประชุมกรรมกร ๑๖ หน่วย

กรรมกรหญิงของกรรมกร ๑๖ หน่วย

ในที่สุดในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ รัฐบาล จอมพล ป.ฯ ก็ได้ออก “กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ ปี พ.ศ. ๒๔๙๙” มีผลบังคับใช้ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ให้คนงานสามารถก่อตั้งสหภาพแรงงานได้ มีสหภาพเกิดขึ้นราว ๒๐๐ แห่ง การออก พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ครั้งนี้เป็นเหตุผลหนึ่งที่ จอมพล ป.ฯ ต้องการหาเสียงกับกรรมกร เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๐๐ แต่กรรมกรมีโอกาสดำเนินกิจกรรมได้ใจกันไม่นาน วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติรัฐประหาร ยึดอำนาจจาก จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยกเลิกกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยอ้างว่ากฎหมายดังกล่าว มีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามต่อความสงบของชาติ โดย ได้ออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๙ เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ การเคลื่อนไหวของกรรมกรกลับเข้าสู่ยุคมืดอีกครั้ง ผู้นำกรรมกรจำนวนมาก ถูกจับกุม คุณชัง มีผู้นำแรงงานรัฐวิสาหกิจหลายคนถูกจับในยุคนั้น เช่น นายวิศิษฐ์ ศรีภัทรา นายประกอบ ไตลักษณ์ล้ำ จาก สหภาพลูกจ้างการรถไฟฯ ถูกจับในข้อหาเป็นการกระทำให้เป็นคอมมิวนิสต์

ประกอบ ไตลักษณ์ล้ำ

วิศิษฐ์ ศรีภัทรา

กรรมกรยุค พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๑๖

ประเทศไทยอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารหลังจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร เข้ามาสืบทอดอำนาจต่อจนถึงปี ๒๕๑๕ จากการเคลื่อนไหวของกรรมกรภายในประเทศและการกดดันจากนานาชาติให้รัฐบาลไทยยอมรับการรวมตัวของคนงาน ซึ่งรัฐบาล ลอยมให้กรรมกรรวมตัวกันได้โดยได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๐๓ ให้ กรรมกรจัดตั้ง “สมาคมลูกจ้าง” จากการรวมตัวของกรรมกรได้ประสานงานร่วมมือกับชานา นิสิต และนักศึกษาที่เรียกว่า “พลังสามประสาน” จนเกิดการชุมนุมขับไล่รัฐบาลเผด็จการทหาร จอมพลถนอม กิตติขจร สำเร็จมี รัฐบาลใหม่มีรัฐธรรมนูญ ใหม่

บทบาทที่โดดเด่นของผู้นำกรรมกรรัฐวิสาหกิจ

ภายหลังปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ในช่วงประชาธิปไตยเบ่งบาน ประชาชนมีการเคลื่อนไหวกันอย่างคึกคัก โดยในปี พ.ศ.๒๕๑๗ มีการจัดตั้ง “กลุ่มสมาคมลูกจ้างแห่งประเทศไทย” มีบทบาทเคลื่อนไหวอย่างมาก ประกอบด้วย กลุ่มสมาคมลูกจ้างรัฐวิสาหกิจที่มี **นายไพศาล รัชชชยันต์** จากการไฟฟ้านครหลวง และ **นายอารมณ พงศ์พจน์** จากการประปานครหลวง เป็นแกนนำและกลุ่มสมาคมลูกจ้าง อุตสาหกรรมภาคเอกชน มีนายประสิทธิ์ ไชโย และนายเท็ดภูมิ ใจดี เป็นแกนนำ ซึ่งกลุ่มหลังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มนักศึกษาที่สำคัญทั้ง ๒ กลุ่ม ดำเนินงานร่วมกันภายใต้ชื่อองค์กรเดียวกัน คือ “กลุ่มมิตรภาพลูกจ้างแรงงานแห่งประเทศไทย” มี **นายไพศาล รัชชชยันต์** เป็นประธาน

ไพศาล รัชชชยันต์ เคียงข้างด้วย อารมณ พงศ์พจน์ ๒ ชุมพลแรงงาน

จากการผลักดันและเคลื่อนไหวของขบวนการกรรมกร เพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน ทำให้รัฐบาลได้ประกาศใช้ “กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๘ ทำให้สมาคมลูกจ้างในขณะนั้นก็แปรสภาพเป็นสหภาพแรงงานโดยอัตโนมัติตามที่บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาล และ “กลุ่มสมาคมลูกจ้างแห่งประเทศไทย” ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย”

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้มองจากภายนอกกลุ่มสหภาพแรงงานจะมีความเป็นเอกภาพแต่ภายในก็มีความคิดที่แตกต่างกัน คือ **กลุ่มที่ ๑** กลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจมีแนวคิดในทาง “ลัทธิสหภาพ” คือ ยึดระบบสหภาพ แรงงานสมัยใหม่ตามแนวทางสากลโลกเสรีที่ต้องการอยู่ร่วมกับนายทุน โดยแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันใน ระดับที่เป็นธรรม ไม่ปรารถนาเข้าร่วมทางการเมืองในระดับแสดงออก แต่ต้องการแค่การควบคุมนโยบายของ รัฐเท่านั้น กลุ่มนี้ นำโดยสหภาพแรงงาน การไฟฟ้านครหลวง การประปานครหลวง องค์กรโทรศัพท์ ครูสภา คลังสินค้า

กลุ่มที่ ๒ ความจริงแล้วกลุ่มนี้ ก็คือ กลุ่มที่แทรกตัวอยู่ในกลุ่มที่ ๑ มีแนวคิดในลัทธิสหภาพแรงงาน แบบสังคมนิยมประชาธิปไตย ซึ่งถือเป็นแนวความคิดองค์กรจัดตั้งสูงสุดของลัทธิสหภาพแรงงานแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย คือ การมีอำนาจทางการเมือง นำโดยสหภาพแรงงานรถไฟ

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มนี้ต้องการปกป้องประโยชน์ของกรรมกรอย่างจริงจัง โดยมีความคิดคล้ายคลึง กับกลุ่ม สังคมนิยมประชาธิปไตย คือ โดยสรุปบทเรียนจากในอดีตว่าประโยชน์ของกรรมกรไม่อาจปกป้องด้วยพลัง กรรมกรได้เลย หากไม่มีผู้เข้าไปเปลี่ยนแปลงควบคุมทางการเมือง หรือการเข้าร่วมกับพรรคการเมือง นำโดย ศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งประเทศไทย (ประสิทธิ์ ไชโย , เท็ดภูมิ ใจดี) และกลุ่มสหภาพแรงงาน

กลุ่มที่ ๔ กลุ่มที่มีความเชื่อแบบดั้งเดิม คือ อาศัยศาสนาเป็นอิทธิพลในการเผยแพร่ คือไม่ยุ่งเกี่ยวกับ การเมืองสนใจแต่เฉพาะการให้การศึกษา สัมมนา เพียงอย่างเดียว นำโดย สภาองค์กรลูกจ้างแห่งประเทศไทย กลุ่มสหภาพแรงงานสมุทรปราการ (นายสนั่น วงศ์สุธี และ นายบุญสม ฉัตรบุผา)

ขบวนการแรงงานรัฐวิสาหกิจ คือ หัวของขบวนการแรงงานในขณะนั้น และเป็นที่สรุปของชนชั้นปกครองฝ่ายรัก ชา
ความมั่นคงภายในของรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงมีความพยายามอย่างต่อเนื่องของรัฐบาลที่พยายามทำลายสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ
โดยบั่นทอนอำนาจการต่อรองทุกวิถีทาง เพราะเขาสรุปว่าสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจนั้น มีอำนาจการต่อรองที่เข้มแข็ง

รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้าบริหารประเทศ ภายหลังจากมีกลุ่มเผด็จการทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม
๒๕๑๙ รัฐบาลธานินทร์ ได้มีมติให้คนงานรัฐวิสาหกิจไม่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๒๐ โดย
มีหลักคิดว่า...“หากปล่อยให้สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจเข้มแข็งเกินไป ในอนาคตอาจเป็นอุปสรรคต่อรัฐบาลที่จะกำหนด
นโยบายใด ๆ ที่สหภาพไม่เห็นด้วย แล้วรวมตัวกันคัดค้านอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลได้อย่างแน่นอน ทำให้
รัฐบาลในยุคนั้นเปลี่ยนยุทธวิธีสกัดกั้นอำนาจการต่อรองของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ ” โดยใช้มติอำนาจคณะรัฐมนตรี
มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๔ ความว่า “ ห้ามมิให้รัฐวิสาหกิจ ทำการปรับปรุงค่าจ้าง เงินเดือน หรือ
สวัสดิการอื่นใดที่คิดเป็นต้นทุนได้ ของพนักงานลูกจ้างรัฐวิสาหกิจเป็นอันขาด เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเป็น
การพิเศษ” ซึ่งต่อมาได้โอนอำนาจให้กระทรวงการคลังพิจารณาแทน

จุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ

จุดนี้เองที่เป็นประกายสำคัญที่ทำให้สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ ต้องศึกษาวิธีการต่อสู้ โดยต้องมุ่งเป้าไปสู่การเจรจา
ต่อรองกับรัฐบาลโดยตรงเท่านั้น จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ความพยายามที่จะแก้ไข กฎหมาย นำสหภาพ แรงงาน
รัฐวิสาหกิจ ออกจาก พ .ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ ทำให้สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจทุกแห่งคัดค้านรัฐบาลต่อมาหตุคัยรัฐบาล
ธานินทร์ เปลี่ยนมาเป็นรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งได้รับฟังข้อคัดค้านของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจบ้าง จึงได้
ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลธานินทร์เสีย ทำให้คนงานรัฐวิสาหกิจยังอยู่ภายใต้กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ต่อไป

วันแห่งประวัติศาสตร์

ด้วยตระหนักถึงการคุกคามและการทำลายการรวมตัวของกรรมกรจากฝ่ายรัฐ **๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๓** สหภาพ
แรงงานรัฐวิสาหกิจ ๘ แห่ง ได้ร่วมกันก่อตั้ง “**กลุ่มสหภาพแรงงานร่วมอุดมการณ์**” ซึ่งทุกสหภาพแรงงานสังกัดอยู่ในสภา
องค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทย ที่มี นายไพศาล รัชชชยันต์ เป็นประธาน สหภาพแรงงานทั้ง ๘ แห่งได้แก่
สหภาพแรงงานการไฟฟ้านครหลวง สหภาพแรงงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิต สหภาพแรงงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สหภาพแรงงาน
การประปานครหลวง สหภาพแรงงานผู้ปฏิบัติงานองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ สหภาพแรงงานองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย
สหภาพแรงงานการทำเรือแห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานการเคหะแห่งชาติ

เดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๓ กลุ่มนักบริหารบุคคลกองรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน (กอ.รมน.) รุ่นที่ ๑,๒,๓,๔ ได้
ยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลให้แยกพนักงานรัฐวิสาหกิจออกจาก พ .ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ .ศ. ๒๕๑๘ โดยอ้างว่ากฎหมาย
ดังกล่าวไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับรัฐวิสาหกิจ เพราะคนงานรัฐวิสาหกิจเป็นลูกจ้างของรัฐ จึงควรตราพระราชบัญญัติที่ใช้กับ
รัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะมาใช้บังคับ เพราะมีขั้นตอนด้านแรงงานสัมพันธ์แตกต่างกับคนงานภาคเอกชน โดยกลุ่มนักบริหารงาน
บุคคล กอ.รมน. มีเป้าหมายที่สำคัญ คือ **ต้องการทำลายขบวนการรวมตัวของคนงานไทยให้อ่อนแอ**

คนงานรัฐวิสาหกิจได้นัดหยุดงานหลายครั้งและยังเป็นหัวหอกในการจัดตั้งวางแผนเป็นแกนนำสำคัญในการเรียกร้อง
สิทธิต่าง ๆ ให้คนงานภาคเอกชนมาโดยตลอด เช่น เรื่องค่าจ้างขั้นต่ำ การเคลื่อนไหวต่อต้านสินค้าราคาแพง จึงเป็นกลุ่มสำคัญ
ในการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ที่สำคัญ ซึ่งหมายถึงเป็นคู่ต่อสู้ที่น่าเกรงขามของกลุ่มเผด็จการและกลุ่ม
นายทุน พลตรีประมาณ อติเรกสาร ประธานคณะกรรมการ การปฏิรูประบบราชการในขณะนั้น ได้เสนอให้แยกรัฐวิสาหกิจ
สาธาณูปโภค สาธาณูปการออกจาก พ.ร.บ. แรงงานสัมพันธ์อีก โดยเป็นกิจการที่มีความสำคัญต่อประชาชน แต่ความจริง
สหภาพแรงงานในกิจการดังกล่าวเป็นสหภาพแรงงานที่เข้มแข็งมาก และมีอำนาจการต่อรองที่สูง เพราะมีสมาชิกจำนวนมาก
และส่วนใหญ่ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญก็จะอยู่ในรัฐวิสาหกิจประเภทสาธาณูปโภคสาธาณูปการ กลุ่มสหภาพแรงงาน
รัฐวิสาหกิจได้ปฏิบัติคัดค้านจนรัฐบาลได้ยุตินโยบายดังกล่าวในเดือนมกราคม ๒๕๒๔ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๔
คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้มีการปรับปรุงค่าจ้างและสวัสดิการต่าง ๆ ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ ต้องได้รับความ เห็นชอบจาก ครม .
ก่อน โดยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๕ เป็นต้นไป ทำให้กลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจต้องเจรจาโดยตรงต่อ
รัฐบาล ในการปรับปรุงค่าจ้างแต่ละครั้ง ถือเป็นภารกิจของฝ่ายรัฐบาลที่ต้องการสกัดกั้น ความสำเร็จของสหภาพแรงงาน
รัฐวิสาหกิจ

ปี ๒๕๒๕ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจได้ดำเนินการเชิงรุกเสริมความเข้มแข็งให้กับขบวนการแรงงานรัฐวิสาหกิจ
“กลุ่มสหภาพแรงงานร่วมอุดมการณ์” เปลี่ยนชื่อเป็น **“กลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์”** ผนึกกำลังสหภาพ

แรงงานต่าง ๆ เข้ามาเสริมทัพโดยมีสหภาพแรงงานต่าง ๆ เข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มมากขึ้นจาก ๘ สหภาพเป็น ๑๗ สหภาพ ประกอบด้วย สหภาพแรงงานการไฟฟ้านครหลวง สหภาพแรงงานการประปานครหลวง สหภาพแรงงานองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิต สหภาพแรงงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สหภาพแรงงานผู้ปฏิบัติงานการรถไฟแห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานองค์การขนส่งมวลชน สหภาพแรงงานการเคหะแห่งชาติ สหภาพแรงงานอุตสาหกรรมป่าไม้ สหภาพแรงงานโทรคมนาคม สหภาพแรงงานสลากรีนแบ่งรัฐบาล สหภาพแรงงานการทำเรือแห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย สหภาพแรงงาน องค์การค้ำคูณสภา สหภาพแรงงานองค์การเกษตรกรรม สหภาพแรงงาน องค์การส่งเสริมโคนม สหภาพแรงงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๑๘ ตุลาคม ๒๕๒๖ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้เริ่มดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจจากกิจการของรัฐไปเป็นกิจการของเอกชน ทำให้กลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจได้รวมตัวกันคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจตั้งแต่ครั้งนั้น เป็นต้นมาทำให้บทบาทของกลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจเข้มแข็งมากขึ้น แต่การเคลื่อนไหวในระยะเวลาดังกล่าว ภาพลักษณ์ที่ปรากฏ ฎออกสู่สาธารณะ ทำให้ดูเหมือนว่ากลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจเน้นประโยชน์เฉพาะกลุ่มเกินไป ทำให้ภาพพจน์ของกลุ่มถูกโจมตีจากสื่อมวลชนบ่อยครั้งขึ้น

รัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เริ่มนำนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ตามคำแนะนำของธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ หรือ IMF และพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เข้าร่วมเป็นรัฐบาล ตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ - ๒๕๓๓ ได้ส่งคนของตนเองเข้าแสวงหาผลประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจโดยอาศัย ยการแปรรูปรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง และในช่วงรอยต่อระหว่างรัฐบาลเปรมฯ และรัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐบาลไม่สามารถควบคุมราคาสินค้าและภาวะเงินเฟ้อได้ ช่วงนี้กลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ได้เคลื่อนไหว จัดเวทีอภิปรายรณรงค์ให้รัฐบาลควบคุมราคาสินค้า ขณะนั้นสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจมีหลายกลุ่ม (ขณะนั้นมีสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ ๑๓๐ แห่ง) เพราะบางรัฐวิสาหกิจมีสหภาพแรงงานถึง ๒๐ กว่าแห่ง เช่น ชสมก. เป็นต้น และเกือบทุกรัฐวิสาหกิจจะมีสหภาพแรงงานมากกว่า ๑ แห่ง มีการเคลื่อนไหวอย่างคึกคักทำให้บางคนบางกลุ่มซึ่งมิได้มีกำลัง ฉวยโอกาสพุดจาใหญ่โต เช่น จะนัดหยุดงาน จะตัดน้ำตัดไฟฯ ทำให้รัฐบาลได้ใช้สื่อมวลชนโจมตีภาพของรัฐวิสาหกิจอย่างรุนแรง แต่กลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจก็สามารถเคลื่อนไหวให้มีการปรับเงินเดือนสำเร็จ แต่ภาพพจน์ถูกทำลายลงไปมากในสายตาของประชาชน โดยเหตุที่บางคนบางกลุ่มไม่มีวินัย ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวแบบฉวยโอกาส

รศช. ยึดอำนาจยุบสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ

จากความเสื่อมโทรมของรัฐบาลและภาพลักษณ์ที่เต็มไปด้วยคอร์รัปชัน ทำให้นายทหารรุ่น ๕ เข้ายึดอำนาจทำรัฐประหารรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ รศช. ได้อ้างเหตุผลการยึดอำนาจ ๔ ประการ คือ

๑. รัฐบาลชาติชายเต็มไปด้วยคอร์รัปชัน
๒. นักการเมืองข่มเหงข้าราชการ
๓. รัฐบาลเผด็จการรัฐสภา
๔. บิดเบือนกรณีคดีลอบปลงพระชนม์

๔ มีนาคม ๒๕๓๔ พล.อ.เกษร โรจนนิล รองประธานสภา รศช. ได้ประกาศต่อสื่อมวลชน “มีความจำเป็นต้องยุบสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจเพราะเป็นตัวทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจ ” โดยออกประกาศ รศช. ฉบับที่ ๕๔ แบ่งแยกมิให้สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจร่วมเคลื่อนไหวกับ สหภาพแรงงานเอกชน ได้ตราพระราชกฤษฎีกาแยกพนักงานรัฐวิสาหกิจออกจากกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๘ และกฎหมายแรงงานอื่น ๆ ทั้งหมด และประกาศยุบสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ และตรา “พ.ร.บ.พนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔” ผ่านสภาเผด็จการ รศช. ๓ วาระรวด ในวันสงกรานต์ (๑๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๔) โดยให้พนักงานรัฐวิสาหกิจจัดตั้งสมาคม พนักงานรัฐวิสาหกิจแทนสหภาพแรงงาน

- สาระของ พ.ร.บ.พนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ๒๕๓๔
- ตัดสัมพันธ์สหภาพรัฐวิสาหกิจ - เอกชน
- ห้ามนัดหยุดงาน
- ห้ามยื่นข้อเรียกร้อง
- ให้มีคณะกรรมการกิจการสัมพันธ์เพื่อปรึกษาหารือ
- หนึ่งสถานประกอบการ = หนึ่งสหภาพ

(๒๕๓๔ - ปัจจุบัน ผลกระทบจากการแบ่งแยกทำให้กรรมกรอ่อนแอลง)

ผู้นำเผด็จการ รสช. จะประกาศผ่านสื่อมวลชนบ่อย ๆ ว่า “ผลงานที่สำคัญของ รสช. คือ การยุบสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจก็คุ้มแล้ว” และในยุคเผด็จการ รสช. ทำให้ นายทง โทธี อ่าน ประธานสภาองค์การลูกจ้างสภาแรงงานแห่งประเทศไทยต้องถูกจับหายตัวไป เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๓๔ จนถึงปัจจุบันก็ไร้คำตอบจากรัฐบาลว่า ...ทงหายไปไหน เพราะ ทงฯ ได้ร่วมต่อต้านการยุบสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจร่วมกับกลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ด้วย

ภายหลัง รสช. ยุบสหภาพแรงงาน เมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๓๔ กลุ่มแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ขณะนั้นมี นายมิตร เจริญวิทย์ เป็นเลขาธิการ สร. ส. มีนายสมศักดิ์ โกศัยสุข จาก สร. รพท. เป็นรองฯ ฝ่ายปฏิบัติการ มี นายบัญญัติ กลั่นสุวรรณ จาก สร. การเคหะฯ เป็นรองฯ ฝ่ายบริหาร และมี พงษ์ศักดิ์ เปล่งแสง จาก สร. การสื่อสาร เป็นรองฯ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ได้จัดประชุมเพื่อขอความเห็นชอบว่าจะรวมตัวกันต่อสู้ต่อไปในรูปของสมาคม หรือจะยุติบทบาทการรวมตัว โดยไม่ต้องจัดตั้งสมาคมฯ ตามกฎหมายเผด็จการ ได้มีการประชุมกันที่สหภาพแรงงาน กฟผ. มีความเห็นเป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งเห็นว่าควรยุติบทบาทเพราะเป็น ยุคเผด็จการ อาจไม่ปลอดภัยต่อชีวิต อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรรวมตัวจัดตั้งสมาคมตามกฎหมาย รสช. ไปก่อนเพื่อจะได้มีการรวมตัวกันต่อสู้ต่อไป ฝ่ายนี้มี นายสมศักดิ์ โกศัยสุข เป็นผู้เสนอและอภิปรายเหตุผลว่า ตามทฤษฎีคนงานต้องจัดตั้งและรวมตัวกันจึงจะมีอำนาจการต่อรอง ไม่ว่าสถานการณ์ใดก็ตาม เมื่อเผด็จการอ่อนกำลังลง เรา จะพลิกเป็นฝ่ายรุกได้ โดยยกสุนทรพจน์ เต็ง เสี่ยวผิง ว่า “แมวสีอะไรไม่สำคัญ ขอให้มันจับหนูได้ก็เป็นพอ” ในที่สุดที่ประชุมเห็นด้วยเป็นเอกฉันท์ให้แต่ละแห่งไปจัดตั้งสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจและยังมารวมตัวกันเหมือน เดิม แต่ให้เปลี่ยนชื่อจาก “กลุ่มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์” มาเป็น “กลุ่มรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์” มีชื่อย่อ **กรส.**

บทบาทกลุ่มรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (กรส.) กับการเคลื่อนไหวขับไล่เผด็จการ รสช.

เริ่มประสานกับกลุ่มสหพันธ์แรงงานภาคเอกชน กลุ่มย่านสหภาพแรงงานต่าง ๆ องค์การนักศึกษา นักวิชาการ จัดสัมมนาและเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๔

๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ กลุ่มรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ร่วมกับกลุ่มสหภาพแรงงานต่าง ๆ กลุ่มสหพันธ์แรงงานจัดงานวันกรรมกรสากลหน้ารัฐสภา โดยไม่หวั่นเกรงคำขู่ของเผด็จการ รสช. ที่ประกาศว่า ห้ามมิให้กรรมกรจัดงานวันกรรมกรสากลในปีนั้น นับตั้งแต่นั้นมาได้มีขบวนการประชาชนจำนวนมากได้ทยอยกันเข้าร่วมต่อสู้มากขึ้นเรื่อย ๆ และมี เรือตรีฉลาด วรฉัตร ประกาศอดอาหารประท้วงเพื่อประสิทธิภาพในการนำการต่อสู้ ที่ชุมนุมจึงจัดตั้งองค์การนำต่อสู้ คือ “สมาพันธ์ประชาธิปไตย” โดยที่ชุมนุมได้เลือกผู้นำจำนวน ๗ คน คือ **พลตรีจำลอง ศรีเมือง ศาสตราจารย์นายแพทย์สันต์ ทัศธีรัตน์ นายสมศักดิ์ โกศัยสุข รองเลขาธิการ สรส. ขณะนั้น เป็นตัวแทนของขบวนการ นายแพทย์เทว โตจิราการ ครูประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ) เรือตรีฉลาด วรฉัตร นายปริญญา เทวานฤมิตรกุล ผู้แทนนักศึกษา** เป็นผู้นำการวางแผนและการจัดการเคลื่อนไหวมวลชน จนสามารถขับไล่เผด็จการทหาร รสช. ที่มีอำนาจรัฐ มีอาวุธครบมือให้พ้นไปจากอำนาจและก่อน รสช. เสียอำนาจรัฐทั้ง ๗ คน ถูกประกาศจับข้อหาขบถซึ่งมีโทษถึงประหารชีวิต และเมื่อ รสช. ถูกขับไล่ ข้อหาดังกล่าวก็ถูกยกเลิกไปด้วยพลังของประชาชน เมื่อ รสช. พ้นจากอำนาจ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๕ มีการเลือกตั้งใหม่ บทบาทของ กรส. และคณะได้เข้าร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ เสนอกลไกสภาร่างรัฐธรรมนูญ และเสนอรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง จัดทำ ร่าง พ.ร.บ. แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ **กลุ่มรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์จึงถูกเปลี่ยนชื่ออีกครั้งในปี ๒๕๔๐ โดยเปลี่ยนเป็น “สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์” (สรส.)**

ใช้เวลาถึง ๙ ปี ในการต่อสู้เพื่อให้ได้สหภาพแรงงานกลับคืนมาจนในที่สุด พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๔๓ ก็ออกมา ทำให้คนงานรัฐวิสาหกิจกลับมา มีสหภาพแรงงานอีกครั้งหนึ่งแต่การได้คืนมาในลักษณะที่ไม่เหมือนเดิม มีข้อห้าม มีข้อจำกัดบางประการ ที่เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของสหภาพแรงงาน เช่น สิทธิการนัดหยุดงาน สิทธิการทำงานร่วมกับแรงงานภาคเอกชนในระดับสหภาพแรงงานด้วยกัน

๒๕๓๔ - ๒๕๔๓ (สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ)

สหภาพแรงงานบนพื้นฐานของ “เสรี” ไร้การกีดกัน พ.ร.บ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ ๒๕๔๓ (๑๐ ปี หลัง รสช.)

- ยื่นข้อเรียกร้องได้
- ห้ามนัดหยุดงาน
- หนึ่งสถานประกอบการ = หนึ่งสหภาพ
- มีคณะกรรมการกิจการสัมพันธ์เพื่อปรึกษาหารือ
- สัมพันธ์กับสหภาพเอกชนได้ แต่ต้องจัดตั้งสหพันธ์แรงงานก่อนที่จะเข้าเป็นสมาชิกสภาแรงงานได้

วัตถุประสงค์สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจตาม พรบ.แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๓

๑. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างและระหว่างลูกจ้างด้วยกัน
๒. พิจารณาช่วยเหลือสมาชิกตามคำร้องทุกข์
๓. แสวงหาและคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้างของลูกจ้าง
๔. ดำเนินการและให้ความร่วมมือเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและรักษาผลประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจ

แม้ว่าคนงานในรัฐวิสาหกิจจะได้กลับมาจัดตั้งสหภาพแรงงานได้อีกครั้ง แต่การเกิดใหม่ของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจเป็นไปใน ลักษณะเสรีและไร้ราก กล่าวคือ ในช่วง ๑๐ ปีหลังจากที่ รสช. ล้มสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจแล้ว ให้จัดตั้งเป็นสมาคมพนักงานแทน ความถดถอยทางอุดมการณ์ได้หายไปมีผู้นำรัฐวิสาหกิจบางคนเข้าไปรับใช้รัฐบาลเผด็จการ ในขณะที่ส่วนหนึ่งเชื่อและเดินตามกรอบข องกฎหมาย คือ มีความคิดแบบแยกส่วน ตัดความสัมพันธ์กับสหภาพหรือกลุ่มแรงงานภาคเอกชนในยุคนี้ขบวนการแรงงานอ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัด และในช่วงเวลา ๑๐ ปี ดังที่กล่าวว่ามีผู้นำแรงงานรุ่นใหม่ ๆ เติบโตขึ้น มาทดแทนแต่การมาทดแทนนั้นมิได้ถูกถ่ายโอนความคิดทางอุดมการณ์จากคนรุ่นเก่า มีการเปลี่ยนผ่าน ผู้นำในหลายสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจและการเกิดใหม่ของผู้นำแรงงานมิได้เกิดขึ้นบนรากฐานของอุดมการณ์ และจิตวิญญาณของการต่อสู้ทางชนชั้น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม ไม่เข้าใจและศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์รากเหง้าของตนเอง แรงงานรุ่นใหม่บางส่วนที่เข้ามาทำงานสหภาพแรงงานเพียงเพื่อต้องการเห็นความยุติธรรม บางส่วนเข้ามาเพื่อเป็นฐานเพื่อก้าวไปสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำแทบจะปีต่อปี หรือวาระต่อวาระการดำรงตำแหน่ง มีการแข่งขันที่รุนแรง แยกกลุ่มแยกพวกกันเด่นชัด บ่อยครั้งที่กลุ่มที่แพ้การเลือกตั้งในแต่ละสหภาพมีการฟ้องร้องกันทำให้สหภาพบางแห่งแทบจะเดินไปข้างหน้าไม่ได้คือ ที่มาของการแยกมิตรแยกศัตรูไม่ออกว่าจะสามัคคีกับใครจะต่อสู้กับใครคือ ความหมายคำว่า “เสรีและไร้ราก”

อย่างไรก็ตามแม้ในยุคสมัยของความถดถอยทางอุดมการณ์ของสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ แต่ก็ยังมี ผู้นำสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจบางแห่งที่พยายามฝ่าแนวกันทางกฎหมายของรัฐบาลเผด็จการ โดยรวบรวมคนมีอุดมการณ์ไปจัดตั้งองค์กรคู่ขนานในการทำงานร่วมกับสหภาพและกลุ่มแรงงานภาคเอกชน กลุ่มชานาน นักศึกษา ปัญญาชน เช่น “ศูนย์ประสานงานกรรมกร” “คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย” “องค์การพันธมิตรคัดค้านการขายสมบัติชาติ” เป็นต้น

บทบาท รสช. กับการต่อสู้เพื่อต่อต้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

การต่อสู้เพื่อต่อต้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจอย่างที่กล่าวมาเริ่ม จริงจังขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ในสมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ภายหลังจากที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และจากนโยบายดังกล่าว ภายใต้อำนาจของธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) มีรัฐวิสาหกิจหลายแห่งถูกแปรรูป ถูกขาย ถูกยุบไป ในรัฐบาลต่อ ๆ มา และความเข้มแข็งของการต่อต้านการแปรรูปมาถึงจุดเดือดสูงสุดเมื่อประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจครั้งรุนแรงที่สุดในปี พ.ศ.๒๕๔๐ ในสมัยรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลก วิกฤตเศรษฐกิจในครั้งนี้เรียกว่า “ต้มยำกุ้ง” ประเทศไทยต้องประกาศลอยตัวค่าเงินบาทในวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ทำให้ค่าเงินตกต่ำ หนี้สินของรัฐและเอกชนเพิ่มสูงขึ้นกว่า ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ธุรกิจจำนวนมากโดยเฉพาะสถาบันการเงินเกือบ ๖๐ แห่ง ต้องล้มละลายปิดกิจการมีคนงานตกงานว่างงานหลายแสนคน จนในที่สุดรัฐบาล พล.อ.ชวลิตฯ ต้องประกาศลาออก และรัฐบาล นายชวน หลีกภัยเข้ามาบริหารประเทศต่อ ช่วงเวลานี้รัฐบาลต้องขอกู้เงินและเข้าโครงการขอรับความช่วยเหลือทางการเงินและทางวิชาการจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ตามหนังสือแสดงเจตจำนง (Letter Of Intent : LOI) ที่รัฐบาลไทยเสนอต่อ IMF และคือที่มาของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศใหม่ ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมาย โดยรัฐบาลได้ออกกฎหมายมายกยศที่เรียกว่ากฎหมายขายชาติ ๑๑ ฉบับ และเพื่อต้องการหาเงินไปใช้หนี้มาตรการต่าง ๆ จึงออกมา และมาตรการที่สำคัญนำไปสู่การชุมนุมต่อต้านที่ดุเดือด ยึดเยื้อ คือ การขายรัฐวิสาหกิจ โดยการออกกฎหมายทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.๒๕๔๒ เป็นเครื่องมือในการขาย

สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (รสช.) คือหัวขบวนของการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อต่อต้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและผนึกกำลังกับกลุ่ม เครือข่ายภาคประชาชน เพื่อต่อสู้กับนโยบายดังกล่าว มีการกำหนด พลิก ปรับยุทธวิธีการต่อสู้กันอย่างหลากหลาย ทั้งปักหลักชุมนุมยึดเยื้อ จรยุทธ์ เปิดเวทีภูมิภาคสัญจร คาราวาน มาตรการทางกฎหมายฟ้องร้องรัฐบาล ร้องศาลรัฐธรรมนูญ เชื่อมเครือข่ายประสานความเคลื่อนไหวกับต่างประเทศ จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ทั่วประเทศ และสร้างกระแสรณรงค์ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อต้นปี ๒๕๔๔ ไม่ให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองที่มีนโยบายขายชาติ จนทำให้พรรคการเมืองที่สนับสนุนการออกกฎหมายขายชาติประสบกับความพ่ายแพ้ต่อการเลือกตั้ง

แม้จะมีรัฐบาลใหม่ที่นำโดย พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร จากพรรคไทยรักไทย ที่เคยสัญญากับประชาชน ตอนหาเสียงว่าจะยกเลิกกฎหมายชายชาติ ๑๑ ฉบับและจะยกเลิกการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ แต่เมื่อได้เป็นรัฐบาลกลับดำเนินการที่สวนทางกันก็คือ เร่งดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจตาม พ.ร.บ.ทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.๒๕๔๒ รัฐวิสาหกิจที่ถูกแปรรูปนำไปขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ คือ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) สำหรับ บริษัท ปตท.ฯ เป็นการแปรรูปที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างมาก รวมทั้งการจำหน่ายหุ้นจำนวนมหาศาล แต่ใช้เวลาในการจำหน่ายเพียง ๑ นาที ๑๗ วินาที และหุ้นส่วนใหญ่ไปอยู่ในตระกูลครอบครัวของบุคคลในคณะรัฐบาล แม้เวลาต่อมาประชาชนจะฟ้องศาลปกครองและศาลจะตัดสินว่า บริษัท ปตท.ฯ มีกระบวนการแปรรูปที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็ยังไม่สามารถนำ บริษัท ปตท.ฯ กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ ส่วนอีก ๓ รัฐวิสาหกิจ ที่มีการแปรรูปแต่ไม่ได้นำเข้าตลาดหลักทรัพย์ คือ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ซึ่งในเวลาต่อมาสมานพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) ได้ร่วมกับประชาชนจัดตั้งองค์การ พันธมิตรคัดค้านการขายสมบัติชาติ ร่วมเคลื่อนไหวทวงคืนรัฐวิสาหกิจจากรัฐบาล พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร มีการตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ไขกฎหมายชายชาติ และจำแนกรัฐวิสาหกิจว่า รัฐวิสาหกิจไหนที่ห้ามแปรรูป หรือมีความจำเป็นต้องแปรรูป แต่ต้องคงความเป็นรัฐวิสาหกิจไว้และมีบันทึกข้อตกลงเมื่อ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๔๖ โดยนายกรัฐมนตรี ลงนาม แต่ก็กลับไม่ได้ปฏิบัติตาม และเป็นชนวนเหตุอันสำคัญที่ สมานพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) เข้าร่วมชุมนุมเคลื่อนไหวกับ “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” ตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ และ ปี ๒๕๕๑ โดยประเด็นหลักที่เข้าร่วม คือต่อต้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและเปิดโปงกระบวนการโกงในรัฐวิสาหกิจ

สรส.ปรับกระบวนการสร้างความเข้มแข็ง

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและพัฒนาการของระบบสารสนเทศ ประกอบกับการพัฒนาระบบการจ้างที่ยุติธรรมอย่างรุนแรง การจ้างงานมีความหลากหลายและซับซ้อนภายใต้ตัวทกรรม “การจ้างงานแบบยืดหยุ่น” ทำให้จำนวนแรงงานที่อยู่ในระบบจำนวนมากถูกผลักไปอยู่นอกสายพานการผลิต นอกโรงงานอุตสาหกรรม เป็นการจ้างงานแบบเหมาช่วง เหมาค่าแรง รวมทั้งการจ้างงานแบบชั่วคราว สัญญาจ้างตามงบประมาณ รวมทั้งการรับงานไปทำที่บ้าน กลายเป็นระบบการจ้างงานที่แพร่หลายกระจายตามภาคการผลิตต่าง ๆ ทำให้คนงานที่เป็นลักษณะประจำมีความมั่นคงในการทำงาน ลดจำนวนลง ประกอบกับวัฒนธรรม และรูปการสังคมไทยไม่สนับสนุนและส่งเสริมการรวมตัวของผู้ใช้แรงงาน และภาคประชาชน เช่น การไม่รับรองอนุสัญญาหลักขององค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ ๘๗ และ ๙๘ ทำให้จำนวนสมาชิกสหภาพแรงงานลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ที่มีอยู่ก็กระจัดกระจายรวมกันไม่ติด มีความแตกต่างถึงขั้นแตกแยกทางความคิด และการทำงาน มีจำนวนสภาแรงงานของลูกจ้างเกิดขึ้นถึง ๑๓ สภาแรงงาน ทำให้ขาดความเป็นเอกภาพ และพลังในการผลักดันข้อเสนอต่างที่เป็นปัญหาของผู้ใช้แรงงาน ประเด็นปัญหามากขึ้น ระดับความรุนแรงสูงขึ้น และในระยะหลังแกนนำสหภาพแรงงานหลายแห่งถูกรัฐบาลและชนชั้นปกครองร่วมกับชนชั้นนายทุน ใช้มาตรการทางกฎหมายเข้าจัดการ เช่น การห้ามชุมนุมโดยให้ศาลคุ้มครองพื้นที่บริเวณที่ชุมนุมการเลิกจ้างผู้นำ การไม่ให้งานทำแต่จ่ายเงินให้ รวมไปถึงการไม่ให้เข้าไปพบกับคนงานในสถานประกอบการ บางครั้งใช้กระบวนการทางศาลสนากล่อมเกลาคัดค้านงาน แกนนำให้เชื่อในชะตากรรม เวรกรรมแต่ชาติปางก่อน บุญคุณของนายจ้าง และมีกลุ่มนายจ้างร่วมมือกันซื้อผู้นำแรงงานชายตัว หมายจะความจัดอบรมสัมมนาแก่นายจ้างเพื่อปรับกลยุทธ์จัดการกับสหภาพแรงงาน ผู้นำสหภาพ

สมานพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.) ตระหนักถึงภัยคุกคามเหล่านี้ จึงพยายามปรับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ สรส. องค์การสมาชิก และขบวนการแรงงาน โดยในยุคสมัยของกรมการบริหารชุดที่ ๑๔ และ ๑๕ ที่มีนายสาวิทย์ แก้วหวาน มาจากประธานสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย (สร.รฟท.) เป็นเลขาธิการ ได้นำ สรส. เข้าร่วมกับขบวนการแรงงานเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน แรงงานนอกระบบ จัดตั้ง “คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย (คสรท.)” และผลักดันให้มีการจัดตั้ง “กลุ่มศึกษาพรรคการเมืองทางเลือก” เพราะเชื่อว่าพรรคการเมืองที่มีชีวิตที่ดี ลืมตาอ้าปากได้ ต้องมีอำนาจทางการเมือง จนเป็นนโยบายของ สรส. และ คสรท. และผลักดันนโยบายที่สำคัญในการปฏิรูปทางการเมืองในแต่ละครั้ง ส่วนภายในการบริหารจัดการ สรส. ปรับโครงสร้างการบริหาร และโครงสร้างสมาชิกใหม่ โดยมีการแก้ไขธรรมนูญของ สรส. กำหนดสัดส่วนให้ผู้หญิงเป็นกรรมการบริหารไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ จากจำนวนกรรมการทั้งหมด และแก้คุณสมบัติของสหภาพแรงงาน องค์การแรงงานของลูกจ้างที่จะเข้าเป็น สมาชิกเสียใหม่โดยสามารถรับ สหภาพแรงงานอื่นที่ไม่เฉพาะ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจได้ เช่น สหภาพแรงงานเอกชน สหภาพลูกจ้างของรัฐ สหภาพแรงงานข้ามชาติ หรือองค์กรแรงงานของลูกจ้างอื่น เพื่อแหวกกรอบข้อจำกัดของกฎหมายที่มีแต่ทำให้ขบวนการแรงงานอ่อนแอ และมีนโยบายที่จะสนับสนุนและจัดตั้งแรงงานหนุ่มสาวให้เข้าสู่ขบวนการแรงงานทดแทนคนรุ่นเก่า ขยายการจัดตั้ง สรส. สาขาภูมิภาคให้มีบทบาท มีความเข้มแข็ง ปัจจุบัน สรส. มีสาขาภูมิภาค ๗ สาขา ประกอบด้วย สาขาเชียงใหม่ อุตรดิตถ์ นครสวรรค์ ขอนแก่น

นครราชสีมา ภูเก็ต และหาดใหญ่ รวมทั้งการทำงานร่วมกับนักศึกษาเพื่อเผยแพร่แนวคิด อุดมการณ์ของสหภาพแรงงาน และ
แน่นอนว่าการต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดีกว่าในสถานการณ์และรูปการของสังคมทุนเสรีนิยมผูกขาดครอบโลกใน
ปัจจุบัน การทำงานเพื่อสร้างอุดมการณ์และจิตวิญญาณใหม่ให้แก่สหภาพแรงงานและคนหนุ่มสาวไม่ใช่ เรื่องง่าย แต่ สรส .
จะยึดหยัดมุ่งมั่น เพราะ..เราเชื่อมั่นในพลังชนชั้นกรรมาชีพ..

สมาชิกของสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ (สรส.)

สาขาขนส่ง

๑. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย (สร.รฟท.)
๒. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการบินไทย (สร.กบท.)
๓. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) (สร.ทอท.)
๔. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ขนส่ง จำกัด (สร.บขส.)
๕. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (สร.ขสมก.)
๖. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจสถาบันการบินพลเรือน (สร.สบพ.)
๗. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการทำเรือแห่งประเทศไทย (สร.กทท.)
๘. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย (สร.รฟม.)
๙. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (สร.กทพ.)

สาขาพลังงาน

๑๐. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (สร.กฟผ.)
๑๑. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้านครหลวง (สร.กฟน.)
๑๒. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (สร.กฟภ.)
๑๓. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) (สร.ปตท.)

สาขาสื่อสารและโทรคมนาคม

๑๔. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) (สร.อสมท.)
๑๕. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด (สร.ปณท.)
๑๖. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ที โอ ที จำกัด (มหาชน) (สร.ท.)
๑๗. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท กสท โทรคมนาคม จำกัด (มหาชน) (สร.กสท.)

สาขาสาธารณูปการ

๑๘. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการเคหะแห่งชาติ (สร.กคช.)
๑๙. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการประปานครหลวง (สร.กปน.)
๒๐. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการประภาส่วนภูมิภาค (สร.กปภ.)

สาขาอุตสาหกรรม

๒๑. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (สร.กนอ.)
๒๒. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจยาสูบ (สร.ย.)
๒๓. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การสุรา (สร.อสร.)

สาขาเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติ

๒๔. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สร.กสย.)
๒๕. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การสวนยาง (สร.อสย.)
๒๖. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (สร.อตก.)
๒๗. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (สร.อสค.)
๒๘. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การสะพานปลา (สร.อสป.)
๒๙. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (สร.ออป.)
๓๐. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจไม้อัดไทย (สร.มอท.)

สาขาพาณิชย์และบริการ

๓๑. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (สร.สสพ.)
๓๒. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สร.ทท.)
๓๓. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การคลังสินค้า (สร.อคล.)

สาขาสังคมและเทคโนโลยี

๓๔. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการกีฬาแห่งประเทศไทย (สร.กกท.)
๓๕. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (สร.วว.)
๓๖. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจธนาคารแห่งประเทศไทย (สร.ธค.)
๓๗. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การเภสัชกรรม (สร.อภ.)

สาขาสถาบันการเงิน

๓๘. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (สร.ธกส.)
๓๙. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจธนาคารออมสิน (สร.อส.)
๔๐. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจธนาคารอาคารสงเคราะห์ (สร.ธอส.)

สาขาเอกชนและลูกจ้างรัฐ

๔๑. สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจองค์การค่าครูสภา (สร.อค.)
๔๒. สหภาพแรงงานยาและเวชภัณฑ์ (สร.ยาและเวชภัณฑ์)
๔๓. สหภาพแรงงานผลิตไฟฟ้าแห่งประเทศไทย (สร.ผฟ.)
๔๔. สหภาพลูกจ้างโรงพยาบาลชุมชนเขตอุดมศักดิ์ (สพชอ.)

รายชื่อผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สรส.

๑. นายสุนทร ภิรมย์รัตน์ สหภาพแรงงานการเคหะแห่งชาติ ๒๕๒๓ – ๒๕๒๔
๒. นายสุชาติ สุนทรธกานต์ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการประปานครหลวง ๒๕๒๕ – ๒๕๒๖
๓. นายวิวัฒน์ เอี่ยมบำรุง สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท กสท โทรคมนาคม(เดิม กสท) ๒๕๒๗- ๒๕๒๘
๔. นายวิวัฒน์ เอี่ยมบำรุง สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท กสท โทรคมนาคม(เดิม กสท) ๒๕๒๙- ๒๕๓๐
๕. นายเอกชัย เอกหาญกมล สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการประปานครหลวง ๒๕๓๑ – ๒๕๓๒
๖. นายเสน่ห์ ตันติเสนาะ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการประปานครหลวง ๒๕๓๓ – ๒๕๓๔
๗. นายมิตร เจริญวัลย์ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ๒๕๓๔ – ๒๕๓๖
๘. นายมิตร เจริญวัลย์ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ๒๕๓๗ – ๒๕๓๘
๙. นายสมศักดิ์ โกศัยสุข สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ๒๕๓๘ – ๒๕๓๙
๑๐. นายสมศักดิ์ โกศัยสุข สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ๒๕๔๐ – ๒๕๔๒
๑๑. นายเสน่ห์ ตันติเสนาะ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการประปานครหลวง ๒๕๔๒ – ๒๕๔๔
๑๒. นายสมบูรณ์ทรัพย์สาร สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ บริษัท กสท โทรคมนาคม(เดิม กสท) ๒๕๔๔- ๒๕๔๖
๑๓. นายสมศักดิ์ โกศัยสุข สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ๒๕๔๖ – ๒ ๕๔๘
๑๔. นายศิริชัย ไม้งาม สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ๒๕๔๘ – ๒ ๕๕๐
๑๕. นายสาวิทย์ แก้วหวาน สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ๒๕๕๑ – ๒๕๕๓
๑๖. นายสาวิทย์ แก้วหวาน สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ๒๕๕๓ – ปัจจุบัน